

Turyngia ma bardzo bogatą historię gospodarczą. Duże znaczenie odgrywało tu tradycyjnie od wieków kultywowane górnictwo, przemysł włókienniczy, metalowy, drzewny, hutnictwo szkła i wyrób porcelany. Tu zlokalizowane były także nowe gałęzie przemysłu rozwinięte w XIX i XX wieku, takie jak przemysł elektryczny, chemiczny, maszynowy optyczny. Po wielu z tych firm, które działały do 1945 roku, nie pozostało zbyt wiele dokumentów. Ich działalność nie zawsze znajduje odzwierciedlenie w istniejących obecnie archiwach gospodarczych. Są tego dwa powody: po pierwsze ze względu na nacjonalizację dużej części gospodarki w systemie socjalistycznym, w NRD podobnie jak w Polsce, zasoby archiwalne prywatnych podmiotów sprzed 1945 roku, stały się własnością państwa i obecnie, znajdują się w zbiorach archiwów państwowych. Z drugiej strony, firmy które przetrwały zmiany polityczne 1989 roku, w niewielkim stopniu były gotowe stawić czoła własnej tradycji, z jej blaskami i cieniami. Tylko dwie spośród takich firm stworzyły własne archiwa o charakterze publicznym. Należą do nich m. in. Zakłady Carl Zeiss Jena i huta szkła Jenaer Glaswerk.

W NRD, archiwa gospodarcze były traktowane jako część państwowego systemu archiwalnego. 27.04.1950 wydane zostało rozporządzenie w sprawie utworzenia archiwów dla VEBs (Volkseigener Betrieb) i VVBs (Vereinigung Volkseigener Betriebe), czyli przedsiębiorstw państwowych i ich zjednoczeń. W tamtym czasie funkcjonowało ok. 5000 archiwów zakładowych, jak podaje to w "Archivwesen der DDR" Botho Brachmann. Szczególnie istotne regulacje nastąpiły w roku 1965 i 1976, kiedy zostały określone centralnie kwalifikacja i klasyfikacja archiwalna dla dokumentacji gospodarczej, co zdecydowało o jej zabezpieczeniu i przetrwaniu. Zgodnie z rozporządzeniem z 1976 część dokumentacji przedsiębiorstw obejmująca okres po 1945 roku została uznawana jako Endarchiv. Starszą dokumentację należało zgodnie z rozporządzeniem przekazywać do właściwych archiwów państwowych. Bardzo wiele zasobów archiwalnych energdowskich zakładów można obecnie znaleźć w lokalnych archiwach Turynгии różnej proveniencji. Są to dzisiejsze Archiwum Państwowe w Weimarze, Rudolstadt oraz w Suhl. W archiwach państwowych Altenburg, Gotha Greiz przechowywane są akta gildii, cechów, izb i mniejszych przedsiębiorstw. Podobne zasoby przechowywane są w archiwach miejskich z zakresu gospodarki i działalności komunalnej takiej jak instytucje opieki społecznej, ale także zrzeszenia spółdzielcze i rzemieślnicze. Ponadto niespodzianki z zakresu archiwaliów gospodarczych kryją również turyngieńskie placówki muzealne i biblioteczne.

Niestety liczne próby stworzenia turyngieńskiego archiwum gospodarczego dotychczas się powiodły się. Dlaczego? Na pewno nie ze względu na brak zasobów archiwalnych, ale raczej z powodu braku takiej gotowości ze strony podmiotów gospodarczych do rozwiązania tego problemu. Do tej pory tylko Izba Handlowa i Rzemieślnicza Ostthüringen w Gerze oraz Izba Rzemieślnicza w Erfurcie dysponuje wspólnym archiwum.

Większość firm, które powstały po 1990 roku są jeszcze zbyt młode i na razie nie przejawiają większego zainteresowania stworzeniem archiwum historycznego swoich zasobów. Można tylko mieć nadzieję, że to się zmieni w najbliższych latach i dziesięcioleciach. W przeciwnym razie bezpowrotnie stracone zostaną źródła do historii gospodarczej, regionalnej i lokalnej.

Oceniając tą sytuację należy brać pod uwagę różnice pomiędzy sytuacją archiwów gospodarczych na terenach byłej NRD i terenach zachodnich Niemiec. Mimo tych trudności naprzeciw tej problematyce wychodzą różne działania zainteresowanych podmiotów łączące aspekt gospodarczy i archiwalny. W 2008 roku w Niemczech powołano do życia portal dla archiwów gospodarczych „Wirtschaftsarchivportal” w skrócie WAP, czyli archiwa gospodarcze bez tajemnic. Portal zawiera wykazy archiwów przedsiębiorstw obejmujących niemiecką strefę językową, a więc poza Niemcami także Austrię i Szwajcarię. Portal dostarcza danych kontaktowych o przedsiębiorstwach i ich archiwach, a także daje przegląd źródeł historycznych do dziejów poszczególnych przedsiębiorstw. To wspólny projekt Gesellschaft für Unternehmensgeschichte e.V., der Vereinigung deutscher Wirtschaftsarchivare e.V. i Instituts für bankhistorische Forschung mający na celu przybliżenie i popularyzację tej tematyki w społeczeństwie. Poprzez system wyszukiwania użytkownik uzyskuje możliwość szybkiego kontaktu mailowego z poszukiwanym twórcą i przeglądu jego zasobów archiwalnych. Redakcja portalu na bieżąco aktualizuje dane dotyczące przedsiębiorstw oraz rejestrować nowe, które mogą to uczynić bezpłatnie.

W Niemczech od 1957 roku aktywnie funkcjonuje również Stowarzyszenie Niemieckich Archiwów Gospodarczych (Vereinigung deutscher Wirtschaftsarchivare e. V.), które oprócz poradnictwa w zakresie prowadzenia archiwów gospodarczych wydaje specjalistyczne publikacje – jakże deficytowe w naszych realiach, jak chociażby podręcznik „Handbuch für Wirtschaftsarchive. Theorie und Praxis”, czy wydawane od 1967 roku czasopismo „Archiv und Wirtschaft. Zeitschrift für das Archivwesen der Wirtschaft”.

Archiwa gospodarcze w landzie Turyngii:

Bad Liebenstein — Bädergeschichtliches Archiv Bad Liebenstein

Erfurt — Archiv der Handwerkskammer Erfurt

Erfurt — TWA Thüringer Wirtschaftsarchiv e. V.

Gera — Archiv der Handwerkskammer für Ostthüringen

Gera — Archiv der Industrie- und Handelskammer Ostthüringen zu Gera

Hirschberg — Archiv der Lederfabrik Hirschberg

Jena — Carl Zeiss Archiv

Jena — SCHOTT Archiv

Więcej: [Archivportal Thüringen, Wirtschaftsarchive](#)